

STCW KONVENCIJA I BOLONJSKI PROCES

Leonardo Marušić

Pomorski odjel Sveučilišta u Zadru, Zadar
lmarusic@unizd.hr

Primitljeno: 16. studenog 2010.

Međunarodna pomorska organizacija (IMO) još je 1978. putem STCW konvencije uvela standarde obrazovanja pomoraca na globalnoj razini, kako bi omogućila potpunu mobilnost radne snage u pomorskoj industriji. Na taj su način uvedeni minimalni sadržaji i trajanje za pojedine obrazovne razine i ukinuta potreba za priznavanjem inozemnih kvalifikacija. Osim toga, uvedeni su i programi cjeloživotnog učenja te mehanizmi upravljanja kvalitetom temeljeni na industrijskim standardima. Dvadesetak godina kasnije Bolonjska deklaracija i Europski kvalifikacijski okvir donose reformu obrazovnog sustava koja ima slične ciljeve kao i STCW konvencija, ali je znatno temeljitija i modernija. Svjesna zastarjelosti STCW konvencije, IMO je provela izmjene koje su bile najavljivane kao radikalne, ali su nažalost propustile uzeti u obzir najnovije trendove u visokom obrazovanju.

Ključne riječi: *STCW konvencija, Bolonjski proces, Europski kvalifikacijski okvir, ECTS, cjeloživotno učenje, osiguravanje kvalitete, priznavanje kvalifikacija*

1. Uvod

Obrazovanje pomoraca neobično je po tome što se sastoji od dva usporedna i međusobno povezana procesa. Jedan je onaj redoviti, koji se sastoji od osnovnog, srednjoškolskog i visokog obrazovanja, i u nadležnosti je ministarstva nadležnog za obrazovanje. Drugi je sustav programa izobrazbe (tečajeva) koji se provodi u skladu s odredbama STCW konvencije (*International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers*)¹ Međunarodne pomor-

¹ STCW konvencija donesena je u Londonu, 7. srpnja 1979. godine. U potpunosti je dostupna na: <http://www.admiraltylawguide.com/conven/stcw1978.html>.

ske organizacije (International Maritime Organization – IMO)² i u nadležnosti je ministarstva nadležnog za more i pomorstvo.

Pomorstvo je po svojoj prirodi globalna djelatnost i pomorci su kao radna snaga vrlo mobilni, ali njihovo obrazovanje (barem onaj redoviti dio) odvija se unutar nacionalnih obrazovnih sustava. Takva situacija vodi do problema s priznavanjem kvalifikacija i uspoređivanjem sadržaja i kvalitete obrazovnih programa. S obzirom da su pojedine zemlje kroz stoljeća razvile različite sustave obrazovanja, te da je klasični sustav priznavanja kvalifikacija kroz postupak nostrifikacije vrlo složen i spor, jasno je da je to onemogućavalo mobilnost pomoraca. Taj problem i nije tako velik u zemljama s velikim flotama, poput Velike Britanije, SAD ili Japana, jer njihovi pomorci uglavnom plove na brodovima domaćih brodara, ali je vrlo izražen kod malih zemalja poput Hrvatske ili kod siromašnih dalekoistočnih zemalja, kod kojih broj pomoraca znatno premašuje kapacitet nacionalnih flota, pa oni traže posao na međunarodnom tržištu. Upravo zbog toga, IMO je usvojio STCW konvenciju, koja regulira način obrazovanja pomoraca na globalnoj razini, na način da definira minimalna znanja i vještine potrebne za obavljanje određenih poslova na moru, način stjecanja tih znanja i način osiguranja kvalitete obrazovnih procesa.

STCW konvencija usvojena je 1978. na konferenciji IMO-a u Londonu, a stupila je na snagu 1984. Prvi put je značajno izmijenjena 1995., a druga značajna izmjena dogodila se u lipnju 2010. godine na konferenciji u Manili. Te su najnovije izmjene inicirane promjenama koje su se tijekom posljednjih 15 godina dogodile u pomorskoj industriji, kao što su nove navigacijske tehnologije te sve veće korištenje elektroničkih uređaja i informacijskih tehnologija. Nažalost, te izmjene nisu uzele u obzir reforme koje se provode u Europskom visokoobrazovnom prostoru (European Higher Education Area – EHEA)³ nakon Lisabonske konvencije⁴ (1997.) i Bolonjske deklaracije (1999.).

Naravno, obrazovanje pomoraca je globalno i nije ograničeno na EHEA, pa STCW konvencija ne može biti ograničena na europske

² Više o IMO vidi na: <http://www.imo.org/Pages/home.aspx>.

³ Više o European Higher Education Area vidi na: <http://www.ehea.info/>.

⁴ Lisabonska konvencija u potpunosti je dostupna na hrvatskom jeziku na: http://www.google.hr/url?sa=t&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CBUQFjAA&url=http%3A%2F%2Fzagreb.idi.hr%2Fbolonjski_dokumenti%2FLisabonska%2520konvencija%2520Hr.doc&rc=j&q=Lisabonska%20konvencija&ei=Qx4kTYeCOcKL4gbE7vCMCg&usg=AFQjCNHc6htHMqhYpPTcuGKf5qKsxhXGUQ&sig2=uDuNfO8YcNtEQrDRxSn2OQ&cad=rja.

obrazovne standarde. Međutim, spomenute reforme uvele su brojna načela koja su odavno prisutna u anglo-saksonskoj obrazovnoj tradiciji i ugrađena su u obrazovne sustave Sjeverne Amerike, Australije, Ujedinjenog Kraljevstva, Irske te mnogih azijskih zemalja koje su pod utjecajem anglo-saksonske obrazovne tradicije. To u praksi znači da većina visokoobrazovnih sustava širom svijeta, u kojima postoje obrazovni programi u području pomorstva, primjenjuju principe koji su uvedeni Bolonjskim procesom, kao što su tri obrazovna ciklusa (preddiplomski, diplomski, doktorski), formalno, neformalno i informalno učenje, učenje na daljinu (posebno e-učenje), cjeloživotno učenje, te napose sustav prenosivih bodova (kredita) koji odražavaju ukupno opterećenje studenata a ne samo broj nastavnih sati. Zbog toga je šteta što ta načela, zajedno s idejama koje donosi Europski kvalifikacijski okvir (European Qualification Framework – EQF)⁵ nisu uzeta u obzor prilikom izmjena STCW konvencije.

2. Priznavanje kvalifikacija

Do 1997. postupak priznavanja inozemnih visokoškolskih kvalifikacija (IVK) zahtijevao je provođenje postupka nostrifikacije kojim se uspoređivala ne samo razina i obujam usvojenog znanja već i obrazovni profil. Štoviše, ulazilo se u detaljnu usporedbu sadržaja obrazovnih programa. Kako su mnogi programi sadržajem vezani za određenu zemlju ili regiju, često nije moguće pronaći odgovarajući program u drugoj zemlji, što postupak priznavanja čini vrlo složenim, a ponekad i nemogućim, a to, naravno, predstavlja veliku prepreku mobilnosti.

Kako je mobilnost kadrova uvijek bila vrlo uobičajena u pomorskoj industriji, IMO je morao riješiti problem priznavanja kvalifikacija, i to je jedan od najvažnijih razloga zbog kojeg je usvojena STCW konvencija. Njom su uvedene međunarodno priznate Svjedodžbe o osposobljenosti i minimum znanja potrebnog za stjecanje svake od tih svjedodžbi, definiran kroz odgovarajući IMO *model course*.⁶ Prije trideset godina to je bila vrlo napredna metoda koja je znatno unaprijedila i mobilnost u pomorskoj industriji i pojednostavila je u odnosu na druga područja.

⁵ Više o European Qualification Framework vidi na: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm.

⁶ Više o IMO *model course* vidi na: http://www5.imo.org/SharePoint/mainframe.asp?topic_id=292.

Međutim, mnogo se toga promijenilo od kraja sedamdesetih, pa je tako 1997. usvojena Lisabonska deklaracija koja je ukinula uspoređivanje obrazovnih profila (odnosno sadržaja) iz postupka priznavanja. Drugim riječima, deklaracija je definirala postupak priznavanja kao formalno uspoređivanje razina, osim ako postoji značajna razlika u obujmu stečenog znanja. Sljedeći korak u toj reformi je primjena EQFa i nacionalnih kvalifikacijskih okvira (u našem slučaju je to Hrvatski kvalifikacijski okvir – HKF)⁷ u postupku priznavanja. EQF se sastoji od osam obrazovnih razina, od osnovne do doktorske, opisanih u smislu ishoda učenja i stečenih kompetencija, dok nacionalni kvalifikacijski okviri definiraju konkretne obrazovne sustave koji vode na te ishode učenja. Svi nacionalni kvalifikacijski okviri trebaju biti usporedivi s EQFom, što omogućuje njihovu međusobnu usporedbu posredstvom EQFa i priznavanje svodi na jednostavan administrativni postupak.

Jasno je da bi buduće izmjene STCW konvencije morale uzeti u obzir ove promjene, i šteta je što to nije već napravljeno.

3. Prijenos kredita (bodova)

Već spomenuti IMO *model courses*, koji su sastavni dio STCW konvencije, predstavljaju neku vrst obrazovnih programa. Sastoje se od popisa tema koje je potrebno obraditi u okviru nekog programa obrazovanja, te pripadajućeg broja nastavnih sati koje je potrebno utrošiti na svaku od tih tema. Očit problem takvog sustava je u tome da on rad potreban za stjecanje nekog znanja definira kroz sate provedene u organiziranim nastavnim aktivnostima, tj. sate provedene na predavanjima, vježbama i drugim (praktičnim) oblicima nastave, ali uopće ne uzima u obzir vrijeme koje studenti individualno troše kako bi usvojili određena znanja. Studenti uče iz udžbenika i drugih dostupnih izvora te vježbaju rješavanje pojedinih zadataka ili izvođenje pojedinih radnji, i to vrijeme nije uvijek proporcionalno s vremenom provedenim u organiziranoj nastavi. Za neke kolegije nastava može biti vrlo opsežna, ali istovremeno preporučena literatura može biti jako skromna, dok kod drugih kolegija (posebno matematike) i mala količina nastave može zahtijevati puno učenja. Također, neke se vještine lako usvajaju, tako da određenu rad-

---

⁷ Više o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru vidi na: http://www.vlada.hr/aktualne teme i projekti/aktualne teme/hko_hrvatski_kvalifikacijski_okvir.

nju izvedemo jednom ili dva puta tijekom nadziranih vježbi, dok druge vještine zahtijevaju puno individualnog vježbanja.

Zbog toga su razni obrazovni sustavi razvili mjerenja ukupnog rada uloženog u svladavanje nekog programa kroz sustav prenosivih kredita. Europski sustav prijenosa kredita (European Credit Transfer System – ECTS)⁸ jedan je primjer takvog sustava i osmišljen je zbog dvaju glavnih razloga. Jedan je objektivno mjerenje ukupnog opterećenja studenta potrebnog za ispunjavanje svih obveza koje od njih zahtijeva pojedini kolegij/modul. Drugi je lakše priznavanje izvršenih obveza i razine stečenog znanja i vještina, u svrhu lakše mobilnosti.

Jedan ECTS bod odgovara 25 do 30 radnih sati i zadatak je autora nastavnih programa dodijeliti svakom programu odgovarajući broj ECTS-a koji odražava broj sati predavanja, vježbi i praktične nastave, ali i količinu propisane literature, složenost sadržaja kolegija, potrebna predznanja, metode provjere znanja itd.

I drugi sustavi prenosivih kredita, koji se već duže vrijeme primjenjuju primjerice u SAD, Australiji i Velikoj Britaniji, temeljeni su na sličnim načelima, i ta je načela moguće primijeniti i na IMO *model courses*, na način da svaku temu koju je potrebno obraditi ne prati samo odgovarajući broj nastavnih sati, već i broj kredita (ECTS i bilo kojih drugih).

4. Cjeloživotno učenje

U današnje vrijeme učenje rijeko završava sa stjecanjem određene kvalifikacije, već se nastavlja kroz cjelokupnu karijeru, i zbog toga je cjeloživotno učenje postalo vrlo važna obrazovna tema. Osim formalnog učenja, koje se odvija u akreditiranim obrazovnim institucijama prema akreditiranim programima, postoji i neformalno učenje koje se odvija prema unaprijed definiranom programu, ali izvan akreditirane obrazovne institucije (gdje možemo svrstati razne tečajeve), te informalno učenje koje se odvija kroz praktičan rad i komunikaciju s kolegama, bez nekog unaprijed definiranog programa. Svi su ti načini učenja prepoznati kroz kvalifikacijske okvire, s tim da je znanja stečena na taj način potrebno formalizirati za što su razvijeni odgovarajući postupci.

⁸ Pojašnjenja ECTS sustava dostupna na: ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/.../ects/guide_en.pdf.

Oni se uglavnom sastoje od provjera stečenog znanja od strane akreditiranih obrazovnih institucija, što je onda izraženo u smislu ishoda učenja i stečenih kompetencija.

Naravno, stalno obrazovanje oduvijek je bilo prisutno u pomorskoj profesiji, budući da pomorci, posebno časnici, moraju biti u tijeku s promjenama u pomorskoj tehnologiji. Zbog toga je IMO razvio brojne tečajeve koji su formalizirani kroz STCW konvenciju i opisani kroz *model courses*. Drugim riječima, možemo reći da je obrazovanje pomoraca po pitanju cjeloživotnog učenja godinama bilo daleko ispred drugih obrazovnih područja. Međutim, u novije vrijeme došlo je do brojnih pomaka, posebno uvođenjem EQFa, pa bi i STCW trebala uzeti u obzir te promjene kroz korištenje novih metoda i nove terminologije.

Osiguranje kvalitete

Kako se obrazovanje pomoraca odvija u raznim zemljama i raznim obrazovnim sustavima, IMO je odlučio uvesti mehanizme koji će, osim definiranja sadržaja i razine obrazovnih programa, osigurati i kvalitetu izvođenja nastave. U tom smislu, propisao je da sva pomorska učilišta moraju imati uveden sustav upravljanja kvalitetom. Pri tome, naravno, niti IMO niti nadležna ministarstva u pojedinim zemljama nisu propisali koji standard upravljanja kvalitetom je potrebno uvesti, jer tako nešto nije dozvoljeno, ali u velikoj većini slučajeva uvodi se sustav ISO 9001.

Taj je standard vrlo raširen i dobro razvijen, ali je osmišljen prvenstveno za područje industrije, a ne za područje obrazovanja. Sustav je vrlo prilagodljiv pa ga je moguće primijeniti i u obrazovnim institucijama, ali se postavlja pitanje koja je njegova stvarna uloga u tim situacijama. U prvom redu je to standard koji jamči postojanost kvalitete proizvoda, tj. jamči da će se postupci odvijati uvijek na isti način i voditi uvijek do istih rezultata. On omogućuje i poboljšavanje kvalitete, ali ne inzistira na tome i ne daje nikakve recepte kako će se poboljšanje postići.

Institucija koja uvodi ISO sustav zapravo svojim ISO pravilnikom propisuje postupke koje je i inače provodila, ali se time osigurava da će se ti postupci ubuduće uvijek provoditi na isti način, a ne nekad na jedan način a nekad na drugi. To znači da će se svi postupci koji su se prije toga vodili na dobar način i dalje voditi dobro, ali također znači i

da će se postupci koji su se prije toga vodili na loš način i dalje voditi loše, osim ako (ponovo putem ISO postupaka) ne popravimo ono što je bilo loše. Možemo reći da taj sustav jamči uredno poslovanje i tijekom potrebnih dokumenata, pa time osigurava kvalitetu u administrativnom smislu, ali zapravo nema veze s metodama unaprjeđivanja kvalitete koje se u novije vrijeme razvijaju unutar obrazovnih sustava.

U EHEA je posljednjih godina formirana Europska mreža za osiguranje kvalitete (European Network for Quality Assurance – ENQA),⁹ koja je specijalizirana za osiguranje kvalitete upravo u području visokog obrazovanja. Kroz tu mrežu razvijaju se metode koje nisu administrativne, već imaju za cilj upravo poboljšanje kvalitete nastave kroz veće uključivanje sadašnjih i bivših studenata, te poslodavaca u praćenje nastavnog procesa, te kroz edukaciju i međusobnu suradnju nastavnika.

Te je metode moguće uvesti i kroz ISO, ali je važno uočiti da ISO samo omogućuje takve metode, ali ih ne razvija, dok se ENQAin sustav osiguranja kvalitete bavi upravo razvijanjem i primjenom tih metoda, pa je zato puno primjereniji za obrazovne institucije, a k tome je (za razliku od ISO sustava) i besplatan. U tom smislu, nadležna ministarstva bi trebala ozbiljno razmisliti o zamjeni ISO standarda akademskim sustavima osiguranja kvalitete.

5. Učenje na daljinu

Učenje na daljinu, posebno e-učenje, postalo je standardna obrazovna metoda, kako za stjecanje obrazovnih kvalifikacija tako i za cjeloživotno učenje. Razvijene su mnoge napredne metode, ne samo za prenošenje znanja već i za vježbanje, mentorski rad i provjere znanja. To je očigledno vrlo važno za obrazovanje pomoraca, kako za izvanredno studiranje tako i za cjeloživotno učenje.

Pomorci često započinju karijeru već nakon završetka srednje škole (što znači da, ako se radi o srednjoj pomorskoj školi, posjeduju znanja na *radnoj razini* – kako je to definirano STCW konvencijom), pa nakon nekoliko godina plovidbenog iskustva odluče nastaviti obrazovanje na visokoškolskoj razini (odnosno na *upravljačkoj razini* u smislu STCW konvencije). Oni to često čine tako da privremeno prekinu pomorsku karijeru kako bi mogli studirati kao redoviti studenti, ali također se će-

⁹ Više o European Network for Quality Assurance vidi na: www.enqa.eu/.

sto odlučuju i na izvanredni studij koji se odvija uz nastavak plovidbene karijere. To se uglavnom ostvaruje putem uobičajenih metoda nastave i učenja tijekom razdoblja koje pomorci provode na kopnu, ali takav pristup ima nekoliko očiglednih nedostataka. Takvo studiranje pomorcima oduzima dragocjeno vrijeme koje bi mogli i htjeli provoditi sa svojim obiteljima, a istovremeno ih ne potiče da koriste slobodno vrijeme koje imaju dok su na brodu. Osim toga, takvo studiranje nije lako organizirati jer se razdoblja koja pomorci provode na kopnu ne podudaraju s uobičajenim akademskim kalendarom. To znači da obrazovne institucije trebaju organizirati posebnu nastavu za izvanredne studente, što i ne bi bilo tako teško kad bi svi bili na kopnu u isto vrijeme, ali to, naravno, nije slučaj. Konačno, jasno je da takvi organizacijski problemi znatno poskupljuju nastavni proces.

Zbog toga je puno jednostavnije organizirati izvanredni studij putem e-učenja, posebno s obzirom da je na mnogim brodovima moguć pristup internetu. Ta je činjenica prepoznata od strane IMO-a i donekle opisana u Aneksu 3 najnovijih izmjena konvencije, što je jako važno jer postavlja temelje za razvoj e-učenja, ali ipak nije dovoljno. Glavni problem i dalje ostaje pravilna primjena *model courses*, s obzirom da je u njima nastavno opterećenje opisano putem nastavnih sati (kako je već opisano u prethodnim poglavljima), što je nemoguće mjeriti i ovjeriti u kontekstu učenja na daljinu. Tako nešto bi eventualno bilo moguće kad bi se nastava na daljinu odvijala putem video konferencija, ali to nije moguće jer se na brodovima uglavnom ne nudi mogućnost širokopoljnog interneta i jer se studenti koji pohađaju neki studij mogu naći u potpuno različitim vremenskim zonama.

Očigledno, e-učenje za pomorce treba biti organizirano putem nastavnih materijala raspoloživih na internetu, e-mail komunikacije između studenata i nastavnika, zadataka (teorijskih i praktičnih) postavljenih studentima kroz *online* komunikaciju itd. To je potrebno kombinirati s konvencionalnim nastavnim metodama rezerviranim samo za one nastavne jedinice koje nije moguće izvesti putem e-učenja i organiziranim za vrijeme dok studenti borave na kopnu (ali to treba biti svedeno na najmanju moguću mjeru). Naravno, to zahtjeva redefiniranje *model courses* na način da je opterećenje potrebno za svaku nastavnu cjelinu izraženo putem kredita, a ne samo putem broja nastavnih sati.

6. Zaključak

Pred tridesetak godina IMO je uvođenjem STCW konvencije znatno unaprijedio obrazovanje pomoraca i ujednačio ga na globalnoj razini. Definiranjem minimalnih znanja potrebnih za stjecanje određenih ovlaštenja, sustavom međunarodno priznatih svjedodžbi te sustavom upravljanja kvalitetom, omogućena je potpuna i jednostavna mobilnost pomoraca. Te su ideje slijedile anglo-saksonsku obrazovnu tradiciju i u smislu mobilnosti one su bile vrlo napredne u odnosu na tadašnju situaciju u europskim obrazovnim sustavima.

Od tada do danas IMO je proveo nekoliko izmjena Konvencije koje su uzele u obzir tehnološke napretke (posebno u području navigacije i automatizacije brodskog pogona), te napretke u području obrazovanja, zahvaljujući čemu STCW konvencija i danas predstavlja kvalitetnu osnovu obrazovanja pomoraca.

Ipak, posljednje izmjene Konvencije, iz Manile 2010. godine, iako najavljivane kao vrlo radikalne, propustile su uzeti u obzir najnovije trendove koji se javljaju u visokom obrazovanju. Te su promjene najizraženije u Europi, gdje je sve počelo s Lisabonskom konvencijom, te se nastavilo Bolonjskom deklaracijom i konačno uvođenjem EQFa (koje je još u tijeku i biti će dovršeno do kraja 2012.), ali i druge, pogotovo azijske, zemlje slijede taj primjer. Na taj način, uskoro ćemo doći u situaciju da će svi značajniji svjetski obrazovni sustavi imati uvedene prenosive kredite, jednostavan formalan postupak priznavanja kvalifikacija, te sustav osiguranja kvalitete posebno osmišljen za područje obrazovanja. Time će opća mobilnost radne snage postati onako jednostavna kao što je do sad bio slučaj u području pomorstva, ali istovremeno fleksibilnija i utemeljena na vrlo naprednim i razvijenim pokazateljima.

Nažalost, IMO nije na vrijeme prepoznao te trendove i nije ih uzeo u obzir pri posljednjim izmjenama STCW konvencije, čime se javlja opasnost da sustav obrazovanja pomoraca, koji je donedavno u mnogim aspektima bio napredniji od ostalih obrazovnih područja, uskoro postane nazadniji od njih.

STCW CONVENTION AND THE BOLOGNA PROCESS

Leonardo Marušić

International Maritime Organization (IMO) in 1978 introduced standards of education of seamen on global scale, through STCW convention, to enable complete mobility of workforce in the maritime industry. That introduced minimal content and duration for each educational level and made the process of recognition of foreign degrees unnecessary. Also, it introduced the lifelong learning programs and quality management mechanisms based on industrial standards. Some 20 years later, the Bologna declaration and the European Qualification Framework introduced a reform of educational system with aims similar to those of the STCW convention, but more thorough and modern. Aware of the obsolescence of the STCW convention, IMO made amendments that have been announced as radical, but unfortunately failed to take into account the latest trends in the higher education.

Key words: *STCW convention, Bologna process, European Qualification Framework, ECTS, lifelong learning, quality assessment, recognition of qualifications*